

ZAČÁTEK STOLETÍ

České umění prvního desetiletí 21. století

Západočeská galerie v Plzni, Výstavní síň Masné krámy, Pražská 18, Plzeň
4. 5. – 5. 8. 2012

Výstava Začátek století je reprezentativním obrazem českého vizuálního umění prvního desetiletí 21. století a odkrývá jeho nejpodstatnější prvky, na než dnes kontinuálně navazuje nejmladší generace českých umělců a umělkyní. Je založena na prozkoumávání nedávné minulosti. Souborně představuje především díla, která vyprovokovala dobovou diskusi či významně posunula diskurz současného výtvarného umění. Stejně jako na aktuální výtvarné scéně se i zde objevují všechna média: malované obrazy, fotografie, videa, sochy, objekty, instalace, ale i projekty a aktivity, jež je těžké k jednotlivým médiím přiřadit. Výstavu doplňuje reprezentativní česko-anglická publikace, kterou vydala Západočeská galerie a nakladatelství Arbor vitae.

Na začátku byly otázky: *Jak vypadalo první desetiletí 21. století na české výtvarné scéně? Jaká díla byla vystavována? Která z nich vyprovokovala největší diskuse? Která z nich přežijí v našem kulturním povědomí? Která z nich nejvíce ovlivní následující vývoj? O čem výtvarní umělci a umělkyně v této době přemýšleli? Co se pokoušeli změnit? Jaké postupy a média používali? Jak se jejich tvorba liší od umění 20. století? Začíná s novým milénium opravdu něco nového?*

Pak začala příprava výstavy, která přinesla další otázky: *Kteří umělci a umělkyně nejlépe reprezentují toto desetiletí? Která z jejich děl vybrat? Jak výstavu postavit? Jak strukturovat katalog?*

Výběr umělců a umělkyní na výstavu je logicky zaměřen na nejmladší generaci, která v prvním desetiletí 21. století vstupovala na českou výtvarnou scénu. Doplňují ji umělci a umělkyně, kteří se prosadili již v druhé polovině 90. let a v prvním desetiletí jsou již široce respektováni. Je mezi nimi řada mezinárodně uznávaných osobností (např. Kateřina Šedá, Ján Mančuška, Zbyněk Baladrán, Krištof Kintera), laureátů Ceny Jindřicha Chaloupeckého (např. Mark Ther, Vasil Artamotov/Alexej Kluykov, Jiří Skála, Eva Kotátková, Michal Pěchouček, Barbora Klímová, Ján Mančuška, Kateřina Šedá, Tomáš Vaněk, Markéta Othová), umělců, kteří reprezentovali Českou republiku na Benátském bienále (např. Jiří Surůvka, Kamera skura, Ján Mančuška, Dominik Lang). Řada z nich vedla nebo vede ateliéry na vysokých uměleckých školách (Jiří Kovanda, Milena Dopitová, Jiří Surůvka, Tomáš Vaněk, Jiří Černický, Krištof Kintera, Dominik Lang, Michal Pěchouček, Alena Kotzmanová, Michaela Thelenová, Alexandra Vajd a Hynek Alt). Ve výběru se generačně vymykají čtyři osobnosti: Jiří Kovanda, Jiří Surůvka, Milena Dopitová a Markéta Othová. Přestože se najde řada dalších osobností, které spoluformovaly nejmladší české umění, považuje je kurátorka za klíčové. V jejich tvorbě je totiž možné najít kořeny některých přístupů aktualizovaných na začátku století.

Jiří Kovanda je jednou z klíčových osobností tohoto desetiletí. Svůj konceptuální přístup k tvorbě rozvíjí kontinuálně od 70. let. Je založen na minimálním gestu a estetice nenápadných posunů reality. Kovandova tvorba předjímalá postupy nejmladší generace a ta se k němu vědomě hlásila a hlásí, jeho tvorba je v současnosti vnímána jako aktuální i v mezinárodním kontextu. Jiří Surůvka od 80. let ve své tvorbě propojuje nejrůznější média: performance, digitálně manipulovanou fotografii, malování, tvorbu objektů a instalací. Řadu témat zpracovává ve všech zmíněných médiích, která se v rámci jednoho projektu prolínají a doplňují. Současný zájem o videoperformance, kdy se často mísí prvky absurdity a specifického humoru, je možné vztáhnout právě k Surůvkově tvorbě již v první polovině 90. let. Tvorba Mileny Dopitové, která se prosadila na české i mezinárodní scéně v 90. letech, je založena na práci s objektem a jeho prostorovou instalací, která je ovšem opět kombinována s dalšími médii. U Dopitové je to především fotografie a video. Jako dědictví skupiny Pondělí si Dopitová udržela zájem o sociální témata a otázky náležící obyčejnému životu, jako je například smrt nebo stárnutí. Zájem o žitou realitu v její nespektakulární poloze se zračí v dílech nulté generace stejně jako konstrukce instalací a komplexních projektů, jejichž jednou z hlavních průkopnic na české výtvarné scéně byla právě Mileny Dopitová. Vedle ní stojí Markéta Othová jako průkopnice tzv. „nefotografického“¹ přístupu k fotografii. Od poloviny 90. let prozkoumává ve svých černobílých, klasicky vyvolávaných fotografiích především samotné médium fotografie, ať už to bylo sekvenční snímání nebo studiové experimenty, nezvyklá adjustace nebo instalace. Mezi mladšími umělci pak najdeme řadu osobností, kteří pokračují v prozkoumávání média fotografie tímto postkonceptuálním způsobem.

¹ V nedávné době tyto autory Vančát zahrnul právě pod pojmem „nefotografové“ do přehlídky *Mutující médium. Fotografie v českém umění 1990–2010*, (Praha, Galerie Rudolfinum, 10. 2. – 1. 5. 2011).

Koncept výstavy je založen na prozkoumávání nedávné minulosti. Díla zde vystavená jsou ještě čerstvá a silně ovlivňují momentální dění na umělecké scéně, nicméně už je do jisté míry prověřil čas. Řada z nich vznikla v jiném kontextu, pro určitý prostor, jako reakce na díla jiných umělců nebo společenské události. Dnes vystavená logicky ztrácejí některá ze svých poselství a významů, a naopak získávají další. V dnešní době „vybitých kontextů“,² které se neustále znovu nabíjejí, se zdá být tázání po nových aspektech současného umění zavádějící. Přesto však najdeme v umění tohoto desetiletí nová témata a přístupy k tvorbě. Na poli médií vedle klasických forem jako je malovaný obraz, socha, objekt a fotografie, fungují i novější pojmy jako environment, instalace, projekt, videoinstalace, performance atd., ale ani s těmi jaksí nevystačíme. Pro současnou dobu je typické prolínání jednotlivých postupů a rozšiřování jejich možností a do jisté míry i zpochybňování jejich hranic. Pokusíme-li se však zdůraznit dominující médium, je to bezesporu video. Pro mladou generaci je často nejvhodnějším způsobem, jak vizualizovat nebo dokumentovat své komplexní projekty a aktivity. Pohrává si s filmovou řečí a díky novým digitálním technologiím používá video v nejrůznějších polohách, od klasického videoartu, přes videoperformance, až po konceptuální videa kombinující obraz a text. Reprezentativní přehled současného českého videoartu je možné shlédnout v tzv. videokinu, které je integrální součástí výstavy. Čtyřhodinový program začíná každý den v 10 a 14 hodin.

Výstava Začátek století se tak stává reprezentativním obrazem českého vizuálního umění prvního desetiletí 21. století a odkrývá jeho nejpodstatnější prvky, na než dnes kontinuálně navazuje nejmladší generace českých umělců a umělkyně. Je labyrintem, jehož procházení s připraveným průvodcem může být celodenním dobrodružstvím.

PUBLIKACE

Výstavu doplňuje rozsáhlý katalog, který vydala Západočeská galerie a nakladatelství Arbor Vitae. Na 200 stranách jsou v česko-anglické mutaci texty kurátorky výstavy Pavlíny Morganové a dalších předních odborníků na současné umění, jako je Václav Magid, Jan Zálešák, Michal Koleček a Viktor Čech. Podstatnou část katalogu tvoří medailony jednotlivých vystavujících s obsáhlou obrazovou dokumentací.

PhDr. Pavlína Morganová, Ph.D.
Vědecko-výzkumné pracoviště AVU

AUTORKA A KURÁTORKA VÝSTAVY:	Pavlína Morganová
KURÁTORKA VÝSTAVY ZA ZČG:	Marcela Štýbrová
ARCHITEKT VÝSTAVY:	Zbyněk Baladrán
GRAFICKÉ ŘEŠENÍ:	Martin Odehnal
INSTALACE:	Jan Jirka, Petr Kutek, Jaroslav Pašek, firma VETAMBER
ZAPŮJČITELÉ:	Galerie Klatovy / Klenová Muzeum umění Olomouc Galerie Zdeněk Sklenář Galerie Jiří Švestka Hunt Kastner Artworks a soukromí majitelé

Otevřeno denně kromě pondělí od 10 do 18 hodin.

KOMENTOVANÉ PROHLÍDKY S AUTORKOU VÝSTAVY

čt | 24. 5. | 16:30 hodin

út | 26. 6. | 17 hodin

SOUVISEJÍCÍ PROGRAM

čt | 24. 5. | 13-20 hodin

pá | 25. 5. | 16-24 hodin

**Jednodenní festival Začátek století ve veřejném prostoru
Muzejní noc**

VÝSTAVU FINANČNĚ PODPŮRILI

Plzeňský kraj, Ministerstvo kultury České republiky, Statutární město Plzeň, Plzeň 2015, o.p.s.
QMI, Plzeňská teplárenská, Panasonic

PARTNEŘI

Arbor Vitae, Vědecko-výzkumné pracoviště AVU, Čtyři dny, o.s., Plzeňský Prazdroj, Artex Art Services

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

Plzen.cz, Art+Antiques, Dějiny a současnost

KONTAKT PRO MÉDIA

Mgr. Eva Reitspiesová

tisková mluvčí ZČG

tel. 377 908 514, mobil 731 474 266

e-mail: reitspiesova@zpc-galerie.cz

² Václav Bělohradský, Globalizace: všechno smetí v jednom slově, in: Jiří Ševčík, Pavlína Morganová, Terezie Nekvindová, Dagmar Svatošová (eds.), *České umění 1980 – 2010. Texty a dokumenty*, VVP AVU, Praha 2011, s. 401–410.